

Obrambeni sustav Švicarske

SINIŠA TATALOVIĆ

Fakultet političkih nauka, Zagreb

Sažetak

Danas se u raspravama stručnih krugova često ponavlja teza da »Švicarska nema vojsku, jer je sama Švicarska jedna vojska«. Tu tezu obično prati pohvala švicarskom milicijskom sustavu i njegovu sustavu civilne obrane, pri čemu se posebno ističe izgrađenost skloništa za većinu stanovništva.

Švicarska razvija jedan oblik opće (totalne) obrane — sveobuhvatne obrane ili, kako je njihovi vojni stručnjaci često nazivaju »generalna obrana« (defensc generale), koja je svoje sadašnje konture dobila sedamdesetih godina. Švicarska Vlada je prvo 1973, a onda ponovo 1979. godine podnijela Saveznoj skupštini (parlamentu) dva izvještaja, »bijele knjige«, u kojima se razmatraju sve moguće prijetnje nacionalnoj sigurnosti, utvrđuju opća politika nacionalne sigurnosti u dijelu vanjskih i unutrašnjih poslova i utvrđuju institucionalni oblici za provođenje te politike.

Švicarska sigurnosna politika, koja je ustanovljena kao koncepcija totalne (cjelokupne) obrane, temelji se na zajedničkom djelovanju svih saveznih organa i institucija u očuvanju mira, zaštiti naroda od svakog napada izvana i protiv nasilja unutar zemlje.

Švicarska izgrađuje tri osnovna dijela sustava obrane. To su vojna obrana (oružane snage), kao sredstvo sile, namijenjena za odvratanje od agresije i vođenje oružane borbe u ratu; civilna obrana (civilna zaštita) namijenjena za zaštitu ljudi i materijalnih dobara u ratu i svim drugim uvjetima ugrožavanja; i privredna obrana (teritorijalna organizacija) koja treba osigurati proizvodnju opreme i materijalnih dobara neophodnih za vođenje rata i koja povezuje vojnu i civilnu obranu.

KONCEPCIJA OBRANE

Švicarska konfederacija se gradila stoljećima, a različiti dogovori između kantona regulirali su određena pitanja. Prvi dogovor na razini svih kantona, koji se odnosi na njihovu sigurnost (obranu), postignut je već 1680. godine.

Do početka prošlog stoljeća Švicarska je bila samo savez kantona i nije imala saveznu vojsku. Kantonalne i lokalne vojske milicijskog tipa bile su isključivo u nadležnosti kantonalnih i lokalnih vlasti. Od tada, zbog povećanja sigurnosti svakog pojedinog kantona dolazi do njihova sve tješnjeg povezivanja u pitanjima

obrane. Organizacija obrane, a posebno vojna organizacija, bila je sve više centralizirana, ograničavajući nadležnosti kantona u domeni odlučivanja.

Danas se u raspravama stručnih krugova često ponavlja teza da »Švicarska nema vojsku, jer je sama Švicarska jedna vojska«. Tu tezu obično prati pohvala švicarskom milicijskom sustavu i njegovu sustavu civilne obrane, gdje se posebno ističe izgrađenost skloništa za većinu stanovništva. Iako u toj tezi ima istine, činjenica je da je Švicarska svoju politiku nacionalne sigurnosti izgradila na temelju svog povijesnog iskustva, resursa i statusa male zemlje, okružene najvećom grupacijom oružanih snaga u vojnoj povijesti.

Švicarska razvija jedan oblik opće (totalne) obrane¹ poznatiji kao sveobuhvatna obrana ili, kako je njihovi vojni stručnjaci često nazivaju »generalna obrana« (défense générale), koja je svoje sadašnje konture dobila sedamdesetih godina. Švicarska vlada je prvo 1973, a onda ponovo 1979. godine podnijela Saveznoj Skupštini (parlamentu) dva izvještaja, »biješe knjige«, u kojima se razmatraju sve moguće prijetnje nacionalnoj sigurnosti, utvrđuje opća politika nacionalne sigurnosti u dijelu vanjskih i unutrašnjih poslova i utvrđuju institucionalni oblici za provođenje te politike.

Švicarska sigurnosna politika, koja je ustanovljena kao koncepcija totalne (cjelokupne) obrane, temelji se na zajedničkom djelovanju svih saveznih organa i institucija u očuvanju mira, zaštiti naroda od svakog napada izvana i protiv nasilja unutar zemlje. Osnovna načela sigurnosne politike, sadržana u savezним propisima, odnose se na:

- održavanje nezavisnosti u odnosu na druge zemlje;
- održavanje reda i mira unutar zemlje;
- zaštitu sloboda i prava građana;
- unapređenje zajedničkog blagostanja.

Sigurnosna politika i na njoj zasnovana organizacija totalne obrane treba sprečavati:

- popuštanje uslijed političkih pritisaka iz drugih zemalja;
- da se štete trpe (političke i ekonomske) uslijed konflikata između drugih država;
- nasilno i terorističko ometanje razvoja u vlastitoj zemlji;
- dolazak stranih trupa i nametanje njihove volje;
- ugrožavanje stanovništva i materijalnih dobara zemlje;

Prema mišljenju švicarskih stratega, čija su stajališta donekle različita, zemlja se različitim intenzitetom i aktivnostima kontinuirano ugrožava (špijunaža, terorizam, pritisci, prijetnje...) i stalno joj u manjoj ili većoj mjeri prijete agresija.

¹ Opća ili »totalna« obrana, prema stavovima vojnih i obrambenih stručnjaka zemalja Zapada, obično usvaja operativnu doktrinu »teritorijalne obrane«, koja zaštitu nacionalnog teritorija uzima kao glavni zadatak operativnih oružanih snaga i »civilnu obranu« kao doktrinu za zaštitu civilnog stanovništva, pa stoga totalnu obranu, s njezinim pasivnim načinom pružanja otpora, ne treba nikako miješati s civilnom obranom, što je često slučaj. Određene varijante opće (totalne) obrane prihvaćene su i razvijaju se u četiri neutralne zemlje: Finskoj, Švedskoj, Austriji i Švicarskoj. (»Defence Analysis«, broj 6/1990).

Oni smatraju da se prema stupnju ugroženosti zemlja može naći u četiri specifične situacije: Prilike relativnog mira; posredno vođenje rata (sukob niskog intenziteta); konvencionalni rat i nuklearni rat s upotrebom sredstava za masovno uništavanje.

Prilike relativnog mira su stanje u kojem su objektivno prisutna trajna politička razračunavanja, ali nema otvorene primjene sile.

Posredno vođenje rata provodi se prema velikom broju zemalja u svijetu, posebno onima koje ne pripadaju vojnim blokovima. U povećanoj mjeri primjenjuju se psihološko-propagandna i teroristička djelovanja. Oružane snage (specijalne snage) koriste se posredno, provode obavještajni rad, vrše pritisak, zastrašivanje, organiziraju sabotaže, ugrožavaju objekte koji imaju vitalno značenje za obranu itd.

Konvencionalni rat, kao konflikt, može biti lokalni ili globalni, a u njemu bi se primjenjivalo uobičajeno (klasično) oružje, koje se neprestano razvija. Prema mišljenju Švicaraca on u Evropi nije isključen, zbog prisustva ogromnih vojnih potencijala u ljudstvu i naoružanju.

Rat s upotrebom sredstava za masovno uništavanje (biloškog, kemijskog i atomskog oružja), prema njihovom mišljenju, lako je zamisliti, jer svijet raspolaže prevelikom arsenalom takvog oružja. Posebno se ističu nesagledive posljedice koje bi takav rat mogao izazvati. Upravo zbog toga, Švicarska poklanja veliku pažnju izgradnji atomskih skloništa za civilno stanovništvo.

Ovisno o vrsti i intenzitetu ugrožavanja nacionalne sigurnosti, odnosno situacije u kojoj se zemlja može naći, provode se i određeni strateški obrambeni zadaci, koji se mogu svesti na slijedeće:

- samoodržanje u situaciji relativnog mira (nema nastajanja ugroženosti i dalje se vodi neutralna politika);
- savladavanje kriza i izgradnja sveopće sigurnosti i mira u svijetu (sprečavanje napetosti u svijetu i situacija u kojima može doći do nasilja);
- sprečavanje rata pripremanjem za obranu (misli se na vojne i civilne snage obrane);
- uspješno vođenje rata, ako do njega dođe, vođenjem oružane borbe, provođenjem civilne zaštite i funkcioniranjem ratne privrede;
- minimalizacija mogućih šteta i osiguranje preživjelih u uvjetima ugrožavanja (posebno u ratu).

U izvršavanju navedenih zadataka Švicarska polazi od neutralnosti kao svog najjačeg oružja. Ono se zasniva na tome da se prethodno (prije nastajanja ugrožavanja — izbijanje rata) ne sklapa savezništvo (pakt) niti sa jednom zemljom. Sklapanje savezništva ovisilo bi o trenutnim uvjetima i interesima obrane nezavisnosti zemlje.² Švicarska se unaprijed odriče ugrožavanja sigurnosti bilo

² U jesen 1939. i početkom 1940. godine švicarski vojni predstavnici imali su tajne pregovore s francuskim vojnim predstavnicima u mjestu Charite o operativnom zajedničkom djelovanju francuske i švicarske vojske u slučaju agresije na Švicarsku.

koje zemlje u svijetu i upotrebe oružanih snaga izvan svojeg teritorija. Međutim, ona jasno ističe da se bori (i borit će se) protiv svakog ugrožavanja svoje sigurnosti, najprije diplomatskim i miroljubivim sredstvima, a ako je potrebno i svim raspoloživim, ne malim snagama obrane. Neutralna i miroljubiva politika, kao i dosadašnje praktično postupanje, Švicarsku svrstava među najmiroljubivije i najnaprednije zemlje svijeta, iako formalno nije članica OUN.

ORGANIZIRANJE OBRANE

Uz državne organe i vrlo jaku diplomaciju koja sudjelovanjem u međunarodnim organizacijama i institucijama intenzivno radi na očuvanju svjetskog mira i zaštiti nezavisnosti i neutralnosti Švicarske, ova zemlja izgrađuje još tri dijela sustava obrane. To su vojna obrana (oružane snage), kao sredstvo sile, namijenjena za odvratanje od agresije i vođenje oružane borbe u ratu; civilna obrana (civilna zaštita) namijenjena za zaštitu ljudi i materijalnih dobara u ratu i svim drugim uvjetima ugrožavanja; i privredna obrana (teritorijalna organizacija) koja treba osigurati proizvodnju opreme i materijalnih dobara neophodnih za vođenje rata i koja povezuje vojnu i civilnu obranu.

Državni organi u sustavu obrane

Vođenje obrambenih poslova, a posebno odlučivanje o obrani, u Švicarskoj je u cijelosti civilna stvar. Obrambenu politiku praktično vodi, u ime Savezne skupštine, Savezni savjet (kolektivna vlada) kojemu u tome pomažu stručna tijela, Savjet zajedničke obrane zemlje i Štab zajedničke obrane. Ta tijela sačinjava određeni broj članova iz političkih, privrednih, znanstvenih i upravnih krugova i vrše savjetodavnu i štabnu funkciju. U nadležnosti je savezne vlade da koordinira slijedeća važna pitanja obrane: vojnu industriju; unutrašnje i vanjske poslove; vojna pitanja i civilnu obranu. O svim pitanjima vlada odlučuje davanjem suglasnosti svih svojih sedam članova, voditelja saveznih departmana (ministarstava).

Za vođenje vojnog dijela obrambene politike odgovoran je poseban vojni departman (ministarstvo vojske).³ Njegov voditelj je civilna osoba, član je vlade i savezni savjetnik po funkciji, a svake sedme godine i predsjednik vlade i ujedno predsjednik savjeta zajedničke obrane. On praktično nema moć odlučivanja jer obrambenu i vojnu politiku vode kolektivno dijelom vlada, pretežno komisija vojne obrane, koja je kolektivno vodstvo ovog departmana i njegov nadzorni organ. U ovu komisiju ulaze rukovodioci odjela saveznog vojnog departmana, zapovjednici sva četiri korpusa i zapovjednik ratnog zrakoplovstva i protuzračne obrane.

³ General Guison predložio je 1957. godine da ministarstvo vojske preraste u ministarstvo obrane, kako je to u većini zemalja, i da rastereti parlament i vladu dijela poslova obrane, te da objedinjava izvršavanje svih ovih poslova. Prijedlog je odbijen uz obrazloženje da bi ministarstvo obrane i ministar imali nepodnošljivo opterećenje, a tako bi se narušilo i kolektivno rukovođenje obranom u kojem ravnopravno sudjeluju i drugi ministri. Ministru obrane s obzirom na poslove i ovlaštenja pripadalo bi i visoko mjesto u državnoj hijerarhiji, što bi moglo ugroziti postojeći sustav i vrlo harmonične odnose u vršenju vlasti i ostvarivanju obrambene politike.

Iz organizacije rukovođenja obranom Švicarske može se vidjeti da su vojnici isključeni iz svih procesa odlučivanja o obrani i vojnoj politici. U njihovoj nadležnosti su samo operativna i taktička pitanja priprema i upotrebe vojske u miru. Za slučaj rata predviđeno je da Savezna skupština imenuje vrhovnog zapovjednika vojske i na njega prenese svoja ovlaštenja putem odgovarajuće direktive.⁴

Vojna obrana

Načela organizacije i upotrebe oružanih snaga

Obrambeno i vojno zakonodavstvo i organizacija vojske su u nadležnosti savezne države,⁵ kojoj je ustavom zabranjeno⁶ da ima svoje mirnodopske jedinice. Vojne jedinice milicijskog tipa organiziraju se u kantonima, a švicarska vojska predstavlja integraciju takvih jedinica.⁷ Te vojne jedinice popunjavaju se u pravilu ljudstvom iz jednog kantona, što je rezultat stoljetne tradicije i izraz kantonalne političke suverenosti, te rješenje jezičnog pitanja u vojsci. Obuka, opremanje i cjelokupna briga oko ovih jedinica, kao i napredovanje časničkog kadra u nadležnosti je kantona. Međutim, oni u svemu moraju poštovati savezne propise, koji između ostalog reguliraju: broj i formaciju jedinica; vrstu oružja i opreme;⁸ odjeću; prehranu; smještaj itd. Troškove koje kantoni imaju u ovu svrhu nadoknađuje savezna država u skladu s normativima koje je prethodno propisala.⁹

Pravo da raspolaže vojnim jedinicama i vojnim instalacijama, kao i ostalim obrambenim snagama u ratu, ima savezna vlast. Kantonalna i lokalna vlast vojne jedinice i ostale snage obrane na svom teritoriju može upotrijebiti samo u slučaju elementarnih nepogoda i tehničkih nesreća.

Švicarska vojska ima tri osnovna zadatka: 1) da u svim uvjetima osigura švicarskom narodu i mir, nezavisnost, slobodu i samostalnost; 2) da osigura unutrašnji red i mir i 3) da zaštiti slobodu i prava stanovništva i poboljša ukupno blagostanje.¹⁰ Savezni savjet (vlada) je odgovoran za ostavljivanje sva tri zadatka, iako vojska nije i ne smije postati savezna politička sila. Tome se u organizacijskim rješenjima poklanja dosta pažnje. Švicarska vojska je jedna od rijetkih u svijetu koja nije podređena konkretno određenoj osobi ili kolektivnom organu izvršne vlasti, već Saveznoj skupštini ili Saveznom savjetu, koji u njeno ime izvršava određene obrambene i vojne poslove.¹¹ Tako, na primjer, ovaj savjet, u uvjetima kad se ne može sastati Parlament, može mobilizirati i upotrijebiti

⁴ U drugome svjetskog ratu 1939. godine Savezna skupština je za vrhovnog vojnog zapovjednika imenovala Henria Guissana i dala mu slijedeću direktivu za upotrebu švicarske vojske: »Vaš zadatak je da upotrebom raspoloživih jedinica osigurate nezavisnost države i teritorijalni integritet i da pri izvršenju ovih zadataka pošujete načela neutralnosti.«

⁵ Član 19. saveznog Ustava Švicarske.

⁶ Član 13. saveznog Ustava Švicarske.

⁷ Član 21. saveznog Ustava Švicarske.

⁸ Dio oružja i vojne opreme vojni obveznici čuvaju kod kuće, dio naoružanja i opreme nalazi se u vojnim skladištima, a dio je raspoređen u novačkim školama i koristi se u obuci novaka.

⁹ Član 20. saveznog Ustava Švicarske.

¹⁰ Član 2. saveznog Ustava Švicarske.

¹¹ Član 102. saveznog Ustava Švicarske.

određenu veličinu OS. Ako mobilizirana vojska prelazi broj od 2.000 ljudi i ako mora ostati pod oružjem duže od tri tjedna, o tome treba obavezno obavijestiti Saveznu skupštinu.

Politička neutralnost vojske

Švicarske oružane snage u saveznoj skupštini i stranačkom životu formalno nemaju nikakvu moć i one su politički neutralna institucija. Predstavnici vojske (vojni instruktori i vojnici po pozivu) ne mogu se baviti političkim poslovima. Ustavom je utvrđen samo utjecaj civilnog društva na vojsku, obrnutog utjecaja nema. Vojska niti kroz državu, niti kroz stranačku strukturu nema utjecaja na civilno društvo i političko odlučivanje. Njeni predstavnici se ne mogu baviti društvenim i javnim poslovima i sudjelovati u radu državnih i stranačkih struktura. Ne mogu biti poslanici i javno politički nastupati.

Tradicionalna i dosljedna politička neutralnost vojske nije utjecala na to da Švicarska ipak bude zemlja bez čvrste povezanosti politike, privrede i vojske, što bi se moglo očekivati. Ova veza je čvrsta i prikrivena, poticana interesima kapitala. Ona se ostvaruje, na primjer, kroz kadrovsku politiku u vojsci koju nastoji voditi najjača politička stranka preko Savezne skupštine, imenujući lojalne osobe na vodeće položaje. Dakako, dosta se pozornosti poklanja i tome kojim socijalnim slojevima pripada časnički zbor, kako milicijski, tako i djelatni. Veza politike i vojske je tako prikrivena i neformalna da ju je vrlo teško uočiti. Na primjer, časnicima je pri osposobljavanju vojnika zabranjeno širenje ideologije stranke koja je na vlasti, kao i svih drugih stranaka, bez obzira na moguće simpatije i naklonost. Švicarska vojska nije samo institucija koja izvršava zadatke zapisane u saveznom Ustavu; ona mora (makar javno) izražavati političku lojalnost, uzdržanost, odanost i odgovornost.

Struktura oružanih snaga

Švicarska nema stajaće vojske, niti teritorijalne obrane, kako se to često misli. Pored saveznog vojnog ministarstva i kantonalnih vojnih ureda u oružanim snagama Švicarske u miru se nalaze samo jezgre štabova korpusa, divizija i brigada s radnim i stražarskim jedinicama, te jedna zrakoplovna eskadrila za nadzor zračnog prostora i jedinice RZ i PZO (oko 20.000 ljudi). Pored ovih dijelova u sustav mirnodopske vojske se ubrajaju i vojni obveznici-novaci i njihovi instruktori u novačkim školama i na tečajevima (oko 17.300 ljudi), što je ukupno oko 37.300 ljudi.

Teritorij Švicarske u obrambenom, vojnom i operativnom pogledu podijeljen je na korpusne zone, divizijske zone, vojne okruge, i prema potrebi, vojne sekcije. Granice ovih obrambenih i vojnoteritorijalnih područja podudaraju se s granicama kantona, srezova i općina. Ipak, ostavljena je mogućnost da se, ako to zahtijevaju obrana zemlje i organizacija vojske, granice mogu promijeniti.

Cijela država je podijeljena na četiri korpusne zone, u okviru kojih se nalazi 12 divizijskih zona, čije granice određuje vlada. Pritom se vodi računa da se granice divizijskih zona podudaraju s granicama kantona, kako bi se osiguralo, polazeći

od tradicionalne uloge kantona u vojnoj politici, da jedinice u sastavu divizije budu popunjene ljudstvom iz jednog kantona i jednog govornog područja.

U funkcionalnom pogledu švicarske oružane snage su podijeljene na kopnenu vojsku, ratno zrakoplovstvo i protuzračnu obranu. Oružane snage su podijeljene i na rodove (pješačija, mehanizirane i lake jedinice, inženjerija, artiljerija, veza, protuzračna zaštita, sanitet i pozadina); službe (transportna, municijska, municijnska, svečenička, moralnopolitička, vojna policija i 30 pomoćnih službi za snabdijevanje, pomoć, zamjenu i osiguranje vojske (npr. stražarska, minerska, građevinska, željeznička, poštarska, meteorološka, remontna, ABKO, mobilizacijska, kuharska itd.).

Kopnena vojska

Osnove kopnene vojske koja predstavlja najveći dio oružanih snaga Švicarske, čine jedinice koje u miru postoje samo na papiru (u planovima), bez mirnodopskih jezgri. U slučaju agresije na zemlju nakon provedene mobilizacije, kopnena vojska se razvija u tri ešalona:

1. Ešalon u kojeg ulaze četiri armijska korpusa (tri poljska i jedan planinski);
2. Ešalon sastavljen od 17 samostalnih brigada i
3. Ešalon sastavljen od 6 teritorijalnih brigada i rezervne jedinice vrhovnog zapovjedništva, gdje se nalazi oklopnomehanizirani bataljon, tri češka artiljerijska puka, dva inženjerska puka, dva puka za vezu, četiri veterinarska bataljuna i padobranske jedinice.

U ratu su jedinice 2. i 3. ešalona operativno potčinjene zapovjedništvima korpusa.¹²

Ratno zrakoplovstvo i protuzračna obrana

Ratno zrakoplovstvo i protuzračna obrana (RZ i PZO) imaju u saveznom vojnom departmanu (ministarstvu vojske) određenu autonomiju. U ovom departmanu organizirano je posebno povjereništvo ratnog zrakoplovstva i protuzračne obrane, kojem su podređene sve zrakoplovne jedinice i jedinice protuzračne obrane. Osim toga, ono obavlja upravne poslove, brine se o školovanju kadrova za svoje potrebe i sudjeluje u koordinaciji korištenja tehničkih službi, koje su jedinstvene za cijelu vojsku.

Švicarsko RZ i PZO je neposredno namijenjeno za zaštitu neutralnosti državnog zračnog prostora i za podršku kopnene vojske. Kao i kopnena vojska, utemeljeno je na vojno-milicijskom sustavu popune, tako da njegove jedinice imaju udarno bojevu snagu i veličinu samo u ratnom stanju. U miru je mobilna samo jedna eskadra, koja osigurava zračni prostor sa četiri eskadrole.¹³ Zbog operativnosti eskadra je izravno potčinjena zapovjedniku (u povjereništvu) RZ i PZO.

¹² Kopnena vojska Švicarske razdijeljena je u ukupno 12 divizija, 23 brigade, što je s obzirom na veličinu švicarskog teritorija (41.288 km²) najveća koncentracija vojne sile u Zapadnoj Evropi; 1.500 vojnika na 100 km², dok je u Njemačkoj 450 vojnika na 100 km², a kod snaga NATO oko 575 vojnika na 100 km².

¹³ Ukupne zrakoplovne snage u miru čine 72 lovca-bombardera, 18 u svakoj eskadri, i 80 pilota. U RZ i PZO u miru je ukupno angažirano oko 3.000 ljudi.

U ratnim uvjetima jedinice ratnog zrakoplovstva i protuzračne obrane narasle bi za 12 do 24 sata od početka mobilizacije na 40.500 pripadnika, 322 borbene letjelice i 227 lovačkih aviona. Tome treba pridodati i pomoćno zrakoplovstvo od 8 lakih eskadrila.

Jedinice protuzračne obrane drugi su integralni dio RZ i PZO. Funkcionalno se dijele na četiri dijela, koji zajedno štite zračni prostor Švicarske, i to: jedinice PZO za zaštitu kopnene vojske; raketne jedinice za zaštitu većih naseljenih mjesta; jedinice za zaštitu aerodroma i jedinice PZO za zaštitu brana, akumulacijskih jezera i hidrocentrala.

Kadrovska popuna i osposobljavanje u vojsci

Švicarske oružane snage sastavljene su od vojno-milicijskih obveznika i stalnog sastava, gdje spadaju i vojni instruktori. Vojno-milicijski obveznici su vojnici, milicijski dočasnici i časnici do čina pukovnika, koji su pozvani na izvršenje opće vojne obveze u novačku školu, na vojne tečajeve ili u jedinice rezervne vojske. U stalni sastav vojske spadaju vojnici i časnici kasarnskih i stražarskih jedinica, zrakoplovnih jedinica i jedinica za nadzor zračnog prostora, službenici i radnici u vojnim jedinicama i ustanovama, vojni instruktori i nosioci drugih funkcija. Navedene osobe tretiraju se kao savezni službenici i potpadaju pod vojne zakone i propise.

Osnova za popunu svih navedenih kategorija vojnika je godišnji kontingent novaka, koji imaju novačku obvezu.¹⁴ Novačenje počima u travnju, a završava u rujnu svake godine. Organizira ga i nadzire savezni vojni departman. U novačenju se ocjenjuje zdravstvena sposobnost mladića-novaka i određuje im se rod vojske. Novačenje se obavlja u godini u kojoj regruti navršavaju 19 godinu života.

U Švicarskoj vojna obveza traje od 20. do 50 godine života, a za časnike do 55 godina života.¹⁵ Za žene koje se jave dobrovoljno vojna obveza traje od 18. do 50. (časnici 55) godina života.

Novaci u pravilu u 20. godini života odlaze u novačku školu (na služenje vojnog roka). Novačko školovanje, koje je pod nadzorom časnika-instruktora, traje neprekidno 118 dana, odnosno 17 tjedana ili četiri mjeseca, što je najkraće služenje vojnog roka u Europi. Poslije završenog školovanja u novačkoj školi, vojnici se raspoređuju u milicijske (rezervne) jedinice, u kojima kontinuirano sudjeluju u vojnim vježbama i osposobljavanju. Imaju obvezu da na vojnim vježbama i osposobljavanju od 20. do 50. godine života sudjeluju najmanje 213 dana, što se vremenom pohađanja novačke škole čini gotovo godinu dana (najmanje 330 dana). najintenzivnije pozivanje na vojne vježbe i obuku u milicijskim jedinicama je do 32. godine života¹⁶.

¹⁴ Godišnje ih ima oko 50.000; npr. 1982. 52.602; a 1983. 51.315.

¹⁵ Prema zakonu o vojnoj organizaciji iz 1907. godine i dopunama iz 1961. godine.

¹⁶ Do 32. godine života vojnici su raspoređeni u operativne vojne jedinice ili prvi ešalon AUSZUG. Nakon toga do 42. godine života raspoređeni su u drugi strateški ešalon LANDEHR. Zadnji raspored do 50. godine života je u trećem strateškom ešalonu LANDSTRUM.

Milicijskim (pričuvnim) dočasnicima vojska se popunjava odabirom najboljih (najuspješnijih) vojnika koji su završili novačku školu. Oni se upućuju u dočasničku školu roda u trajanju od 27 dana, i nakon njenog uspješnog završetka, raspoređuju se u vojne pričuvne jedinice, izuzev najboljih. Oni nakon zdravstvenog pregleda i završetka časničkog tečaja u trajanju od 118 dana, dobivaju čin milicijskog (pričuvnog) časnika — potporučnika.¹⁷

Instruktorski kadrovi¹⁸ odabiru se između milicijskih (pričuvnih) časnika. Za dočasnika-instruktora može se izabrati milicijski dočasnik švicarske vojske koji je dokazao uzoritu vojničku sposobnost, prvenstveno na vojnim vježbama, ima određenu zdravstvenu sposobnost, govori dva službena jezika u Švicarskoj i ima završen pripravnički staž u trajanju od godine. Za časnika-instruktora, može se izabrati zdravstveno sposoban milicijski (pričuvni) časnik švicarske vojske koji je dokazao uzoritu vojničku sposobnost u prethodnom vojnom obrazovanju, govori dva službena jezika, ima opće i stručno obrazovanje¹⁹ i uspješno završen pripravnički staž, u trajanju od 6 mjeseci do 2 godine, ovisno o školskoj spremi i prethodnom vojnom obrazovanju.

Značaj mobilizacije za OS

Za vojsku koja nema mirnodopske jedinice (ili su one simbolične), mobilizacija predstavlja prvorazrednu strategijsku radnju, o kojoj u cijelosti ovisi strategijski razvoj jedinica i mogućnosti njihova borbenog djelovanja. Zbog toga mobilizacija u Švicarskoj, za razliku od drugih zemalja, mora odstupati od nekih klasičnih i općeprihvaćenih rješenja.

Najvažnije načelo koje se mora zadovoljiti u mobilizaciji švicarskih oružanih snaga jest vrijeme trajanja mobilizacije.²⁰ Ono mora biti daleko kraće nego što je to u oružanim snagama drugih zemalja, koje mobilizacijom vrše samo dopunu snaga. To je posebno bitno zbog toga da bi se mogao što prije prihvatiti početni udar agresora i svesti ga na što manji teritorij. Postignuto vrijeme izvršenja mobilizacije u Švicarskoj, na mirnodopskim mobilizacijskim vježbama vrlo je impozantno i kreće se od samo nekoliko do maksimalno 48 sati. To se postiže provođenjem sustavnih priprema i uspostavljanjem adekvatne organizacije, a prvenstveno slijedećim:

¹⁷ Daljnje napredovanje do najviših činova milicijskih (pričuvnih) časnika, kao i časnika-instruktora je prilično rigorozno i mukotrpno. Pored obveze služenja određenog broja godina u pojedinom činu, neophodno je završiti određene kurseve i tečajeve, na vojnim vježbama, raditi u novačkoj školi i polučiti ocjene pretpostavljenih. Dok vojnik ima obavezu služenja vojsci najmanje 330 dana, kod korporala (pričuvnog dočasnika) to iznosi 511, potporučnika 929; poručnika 1174; majora 1343 i pukovnika najmanje 1513 dana.

¹⁸ U Švicarskoj vojsci danas ima oko 980 dočasnika-instruktora i 630 časnika-instruktora.

¹⁹ Pod općim i stručnim obrazovanjem podrazumijeva se najmanje srednja škola s najmanje tri godine praktičnog iskustva. Najpoželjnija je visoka škola.

²⁰ U slučaju rata kroz mobilizaciju za maksimalno 42-48 sati mirnodopska vojska može narasti do oko 625.000 naoružanih milicijskih pripadnika oružanih snaga u sva tri čalona, od čega je 44.000 milicijskih časnika i oko 100.000 milicijskih dočasnika. Tome broju se može pridodati i oko 190.000 pripadnika pomoćnih službi, koji su u tijesnoj vezi s vojskom. U obzir treba uzeti i vojnu pričuvu, koja broji oko 500.000 ljudi. Za pretpostaviti je da Švicarska vojska u slučaju potrebe može narasti i do 800.000 vojnika, što je 14% od broja stanovnika zemlje ili 38% od ukupnog broja vojnih obveznika.

- primjenom isključivo teritorijalnog načina popune jedinica i njihovim mobiliziranjem u blizini izvora popune ljudstvom i opremom;
- provođenjem adekvatnih mjera pripravnosti kad su određena ugrožavanja (posebno ratna) nesumljiva;
- provođenjem kvalitetnog osposobljavanja i uvježbavanja sudionika u mobilizaciji, posebno onih koji rukovode njenim izvršenjem i koji su dužni završiti posebne mobilizacijske tečajeve u trajanju od 6 dana;
- izgradnjom adekvatnog sustava pozivanja vojnika oslonjenog na lokalne organe vlasti;
- raspoređivanjem i čuvanjem dijela oružja i vojne opreme u kućama vojnih obveznika.

U mirnodopsko vrijeme (kada se provodi) mobilizacija je u pravilu djelomična, a provodi se u svehu obuke ili vježbanja ili u slučaju unutrašnjih nemira, elementarnih nepogoda ili tehničkih nesreća.

U slučaju neposredne ratne opasnosti ili unutrašnjih nemira,²¹ Savezni savjet, po ovlaštenju parlamenta, može utvrditi stanje pripravnosti, koje podrazumijeva djelomičnu mobilizaciju (svih jedinica na jednom području ili nekih jedinica na cijelom području zemlje). U slučaju otvorene agresije na zemlju provodi se opća (vojna i civilna) u pravilu javna mobilizacija, koja se objavljuje otvoreno svim sredstvima javnog priopćavanja.

Nakon objavljene mobilizacije svi vojni obveznici s naoružanjem i opremom za koju su zaduženi i dovoljnom količinom hrane, moraju se javiti na mobilizacijsko zborište svojih jedinica. To moraju učiniti i popisani davaoci materijalno-tehničkih sredstava i stoke. Sve aktivnosti do završetka mobilizacije vojnih jedinica u nadležnosti su općina i kantona. Nakon završetka mobilizacije jedinice ulaze u sastav združenih vojnih jedinica koje su u nadležnosti savezne države i njezinih organa.

Paralelno s vojnom mobilizacijom i u njezinoj funkciji odvija se i civilna mobilizacija. Njezin cilj je da se mobiliziraju snage civilne zaštite i pomoćnih službi te da poduzeća i državne službe prijednu na organizaciju rada primjerenu ratnim uvjetima. Ovaj dio mobilizacije zbog svoje obimnosti, osjetljivosti i uvjetovanosti vrlo je neizvjestan.

Teritorijalna organizacija (služba)

Interese vojske pred civilnim strukturama, i obrnuto zastupa vrlo specifična organizacija koja se naziva teritorijalna organizacija (služba),²² i ne može se

²¹ Takvo stanje zadesilo je Švicarsku u jesen 1968. godine, kada je objavljeno stanje pripravnosti (i završena djelomična mobilizacija) u sjeverozapadnom dijelu kantona Bern, gdje se pojavio studentski separatistički pokret francuskog dijela stanovništva.

²² Osnovana je 07. 02. 1964. godine Ukazom Saveznog savjeta Švicarske, nema borbenih zadataka u obrani zemlje i nije jednakopravna komponenta oružanih snaga. Nema borbenih, već samo pozadinske i zaštitne jedinice (stražarske čete), koje su čvrsto povezane s kantonalnim, sreskim i općinskim organima vlasti. Teritorijalna organizacija broji ukupno 135.000 ljudi. Većinu njezinih pripadnika čine vojni obveznici raspoređeni u Landstrum (42-50 godina), ali i mlade osobe (oko 30 000) raspoređene u takozvane bataljune »za spašavanje od zračnog napada« (Luftschutztruppen).

poistovjeđivati ili uspoređivati s teritorijalnom obranom kakva postoji u drugim zemljama. U načelu osnovna namjena teritorijalne organizacije je da pomaže vojsci i stanovništvu, civilnim organizacijama i organima, te da povezuje vojsku, civilnu zaštitu i vojnu privredu. U suštini njezini najopsežniji i najznačajniji zadaci su u vojnoj privredi (privrednoj obrani), gdje uskladuje potrebe i mogućnosti proizvodnje za potrebe obrane, osigurava i štiti vojno-industrijska postrojenja, opskrbljuje opremom vojsku i civilnu zaštitu, priprema i provodi evakuaciju dobara i postrojenja u slučaju rata, priprema onesposobljavanje i onesposobljava određene objekte u slučaju agresije itd. U pripremi provođenja tih zadataka maksimalno se koriste iskustva iz drugoga svjetskog rata. Privrednu obranu Švicarska priprema za funkcioniranje u dvije osnovne varijante: lakšu, ako bi postojala mogućnost komuniciranja i razmjene dobara s drugim zemljama, i težu, ako bi se zemlja našla u blokadi, prepuštena svojim resursima.

Razrješavanju problema koji mogu nastati u težoj varijanti poklanja se velika pažnja. Primjerice, poduzeća koja su osobito značajna za obranu, već u miru funkcioniraju koristeći isključivo domaće resurse, bez obzira na ekonomsku opravdanost. Iako je privredna obrana praktično sastavni dio teritorijalne organizacije, ona je u nadležnosti saveznog departmana za privredu, koji za ove potrebe ima formirane posebne službe.

Zadatak teritorijalne organizacije je i organiziranje i provođenje motrenja, uzbunjivanja, obavješćivanja i zaštite stanovništva od raznih opasnosti.²³ Za obavljanje tih zadataka formirana je posebna teritorijalno-informativna služba koja je povezana sa svim privrednim subjektima, državnim i komunalnim organima, od kojih prikuplja podatke. Ona ima vrlo razgranatu mrežu stanica za obavješćavanje o opasnostima i nepogodama.

Teritorijalna organizacija ima u svojoj nadležnosti i liječenje, prijevoz, čuvanje, prehranu, oblačenje, nadzor i smještaj stranih vojnih osoba, vojnih i civilnih bjeGUNACA iz drugih zemalja i ratnih zarobljenika. Za izvršenje tih zadataka formirana su posebna odjeljenja i čete za opskrbu, kao i policijska odjeljenja, koja mogu pružiti pomoć i civilnim policijskim organima, kad se za to ukaže potreba.

U izvršenju svojih zadataka, teritorijalna organizacija na čitavoj državnoj teritoriji podijeljena je na šest brigada, od kojih je svaka nadležna za određeno područje.

Civilna obrana

Civilna obrana (civilna zaštita), slično kao i cjelokupna obrana Švicarske, temelji se na iscrpnim ustavnim i pravnim propisima.²⁴ U navedenim zakonima

²³ Misli se na zračnu opasnost; opasnost od poplava, uslijed rušenja brana akumulacijskih jezera i opasnost od upotrebe radioloških, bioloških i kemijskih sredstava.

²⁴ Prvenstveno mislimo na Zakon o civilnoj obrani iz 1963. s dopunama iz 1978. godine; Zakon o građevinskim poduhvatima iz 1963. i dopunama iz 1967. godine, koji se odnosi na izgradnju skloništa; vladinu »Konceptiju civilne obrane« iz 1971. godine; uredbe, odluke i naredbe Saveznog savjeta; naredbe i smjernice Departmana pravde i policije, kao i uputstva i smjernice Federalnog ureda za pitanja civilne obrane.

i propisima definirane su obaveze i djelokrug rada organa vlasti, društvenih organizacija, poduzeća, kao i svih građana u oblasti pripremanja i ostvarivanja akcija civilne obrane.

Najviše rukovodstvo i organ koji vrši opću kontrolu nad civilnom obranom je Savezni savjet (vlada). Za civilnu obranu, kao i u većini drugih zemalja Zapada, odgovoran je Departman (ministarstvo) pravde i policije. Centralni izvršni organ je Federalni ured za pitanja civilne obrane, na čijem čelu se nalazi direktor Ureda, koji ulazi u sastav Štaba obrane zemlje. Ovaj ured se bavi izradom razvojnih postavki civilne obrane; izdavanjem specijalnih propisa za transportna poduzeća i poduzeća saveznog značaja; izradom smjernica i instrukcija za izgradnju skloništa; utvrđivanjem djelokruga rada i kontrolom lokalnih šefova civilne obrane i rukovodi obrazovanjem kadrova za civilnu obranu. Ured je obavezan informirati stanovništvo o akcijama civilne obrane, objavljivati uzbunu i obrambenu gotovost, te kontrolirati izgradnju zaštitnih objekata.

Kantoni su odgovorni za realizaciju akcija civilne obrane na svom području. Raspolazu kantonalnim biroom civilne obrane, koji vrši nadzor priprema i rukovodi akcijama civilne obrane na području kantona.

Najveće obaveze iz oblasti civilne obrane imaju općine. Ako imaju preko 1.000 stanovnika, dužne su nabaviti opremu i obučiti terenske odrede civilne obrane te izvršiti građevinske radove neophodne za zaštitu stanovništva. Ako imaju manje od 1.000 stanovnika, obavezne su organizirati vatrogasne odrede, pojačane u vrijeme rata spasilačkim i sanitetskim osobljem.

Osim toga, poduzeća koja zapošljavaju više od 100 radnika, bolnice i zdravstvene ustanove, koje imaju više od 50 kreveta, obavezne su organizirati i opremiti odrede civilne obrane. Na lokalnoj razini civilnu obranu čine spasilačke ekipe i timovi zaštite zgrada (samoobrane). Spasilačke ekipe se formiraju od stručnih spasilaca. Njihov zadatak je pružanje pomoći unesrećenima, tehničko spašavanje (otkopavanje), briga o beskućnicima i veliki broj drugih aktivnosti neovisno o situaciji.

U »Konceptiji civilne obrane« iz 1971. godine, zadaci civilne obrane se definiraju kao: »kompleks ranije isplaniranih i organiziranih djelovanja, usmjerenih na spašavanje života ljudi i imovine, na očuvanje postojećih i ponovno uspostavljanje potrebnih službi u izvanrednim prilikama koje je prouzrokovao rat«. ²⁵ Iz citirane definicije osnovnih zadataka civilne obrane uočava se da je ona prije svega pozvana da u slučaju ratnih djelovanja, ali i drugih općenacionalnih katastrofa, ²⁶ osigura preživljavanje što većeg dijela stanovništva i samim tim da stvori neophodne pretpostavke za koliko je to moguće normalan život i rad. Glavni zadatak civilne obrane u Švicarskoj je sklanjanje stanovništva, za što se provode opsežne pripreme. U općinama s više od 1.000 stanovnika moraju se graditi privatna skloništa.

²⁵ Prema Emel V. Jakov *Graždanskaja oborona Svejcarii, Zarubežnoe voennoe obozrenie*, 2, 1985. str. 31.

²⁶ Misli se na elementarne nepogode, katastrofe u transportu, tehničke nesreće u poduzećima itd.

Svi vlasnici zgrada, neovisno o vremenu njihove izgradnje, moraju izraditi skloništa koja mogu izdržati teret ruševina i opremiti ih opremom prema propisanim normativima. Sedamdeset posto troškova izgradnje i uređenja skloništa, investitorima vraćaju savezna država i kantonalne vlasti. Postoje i grade se i javna skloništa u velikim gradovima i na svim mjestima gdje je velika koncentracija stanovništva (trgovački i rekreativni centri, važne saobraćajnice i sl.). Ova skloništa moraju biti predviđena za najmanje 100 ljudi. Osamdeset posto troškova njihove izgradnje financiraju savezna država i kantonalne vlasti, a ostatak lokalne vlasti. Izgradnja javnih zgrada, kao što su kina, garaže, kazališta, kolodvori, bolnice, nemoguća je bez izgradnje i uređenja javnih skloništa.²⁷

Osim privatnih i javnih skloništa, namijenjenih zaštiti stanovništva, grade se i specijalna skloništa s pojačanom zaštitom. To su uglavnom zapovjednička mjesta različitih organa i zapovjedništava, kao i skloništa za sanitetsku službu.

Opredjeljujući se za sklanjanje stanovništva, nakon usvajanja »Konceptije civilne obrane« 1971. godine, Švicarska napušta razvijanje evakuacije kao mjere zaštite stanovništva, jer procijenjeno je da mala površina teritorija zemlje i pretežno planinski karakter zemljišta gotovo u potpunosti isključuju mogućnost provođenja masovne evakuacije brojnog gradskog stanovništva. Prema njihovom mišljenju u slučaju zračnog napada ili korištenja RBK sredstava, stanovništvo se može zaštititi samo »vertikalnom evakuacijom« — sklanjanjem.

Paralelno s izgradnjom različitih zaštitnih objekata, velika pozornost se posvećuje i drugim segmentima civilne obrane: razvoju sustava obavješćivanja i veza; RBK izvidanju i motrenju; izgradnji zaštićenih zapovjedničkih mjesta i skladišta materijalno-tehničkih i drugih sredstava za snabdijevanje jedinica i stanovništva, zdravstvenoj zaštiti stanovništva u uvjetima njegovog ugrožavanja;²⁸ materijalno-tehničkom opremanju jedinica civilne obrane (koje je jako centralizirano); obuci svojih pripadnika, školovanju rukovodećih i stručnih kadrova²⁹ i istraživanjima civilne obrane.³⁰

Civilna obrana Švicarske broji oko 520.000 ljudi, od kojih je 300.000 završilo specijalističku obuku. Popunjava se putem zakonom utvrđenom obavezom, koja se odnosi na sve osobe oslobođene i nesposobne za vojnu službu od 20 do 60

²⁷ Švicarska je prema podacima iz 1983. godine (Hans Senn: Friede in Unabhangigkeit, Huber, 1983., str. 27) imala izgrađeno atomskih skloništa za 80% stanovništva te utvrđenu dinamiku izgradnje koju je striktno provodila, i prema kojoj je preostalih 20% mjesta izgradila do kraja 1990. godine.

²⁸ Prema podacima iz 1982. godine u sustavu civilne obrane Švicarske je bilo: 1000 zaštićenih zapovjednih mjesta; 570 skladišta za materijalno-tehničko snabdijevanje; 97 zaštićenih bolnica sa kirurškim odjeljenjima i 78 000 kreveta u malim vojnim bolnicama; 279 zaštićenih sanitetskih stanica i 715 stanica za pružanje prve medicinske pomoći.

²⁹ U Švicarskoj se dosta pažnje poklanja školovanju rukovodećih i stručnih kadrova civilne obrane. Za te svrhe postoje jedan savezni i 57 regionalnih centara za obuku raspoređenih u svim kantonima u Švicarskoj.

³⁰ Za ove potrebe oformljena je 1965. godine Komisija za studije civilne obrane, sastavljena od poznatih znanstvenika, inženjera, fizičara, psihologa, vojnika i predstavnika administracije i civilne obrane. Zadatak komisije je istraživanje složenijih problema civilne obrane, kao što je zaštitna izgradnja, uzbuđivanje stanovništva, ponašanje stanovništva u kriznim situacijama, snabdijevanje vodom za piće, osiguranje hidroelektrana, boravak ljudi u skloništim i slično. Ova komisija izradila je i Saveznom savjetu (vladi) predložila za usvajanje 1971. godine »konceptiju civilne obrane« o kojoj je bilo riječi.

godina.³¹ Kao dobrovoljci mogu je popunjavati muškarci od 16 do 20 godina. Kao i oni stariji od 60 godina i žene od navršenih 16 godina.

Pored velikog broja pripadnika, u Švicarskoj se za civilnu obranu izdvajaju i značajna financijska sredstva. Ona godišnje u prosjeku iznose više od 400 000 000 švicarskih franaka, odnosno precizno 42.96 US dolara per capita,³² a pola tog iznosa troši se za izgradnju zaštitnih objekata, a ostali dio za kupovinu materijalno-tehničkih sredstava i obuku ljudstva.

Stručnjaci i teoretičari koji se bave civilnom zaštitom navode Švicarsku za primjer najbolje pripremljene zemlje na svijetu da se suoči sa svim vrstama i razmjerima nepogoda.

OBRAMBENI ODGOJ I OBRAZOVANJE

U Švicarskoj postoji predvojničko obrazovanje omladine (odgoj i obrazovanje za obranu), sastavljen od dobrovoljnog i obaveznog programa. Obavezni dio predvojničkog obrazovanja izvodi se u osnovnim i srednjim školama, ali ne kao poseban predmet (ako se izuzme poseban predmet prve pomoći u osnovnoj školi u trajanju od 30 sati), već je kao separat (obavezan dio) ugrađen u gotovo sve općeobrazovne i stručne predmete te program tjelesne kulture. Neobavezni dio predvojničkog obrazovanja po sadržaju je vrlo širok, po intenzitetu dinamičan, a po broju sudionika masovan. Polazi ga većina Švicaraca za vrijeme školovanja, do stupanja u novačke škole, stječući brojne vještine i znanja važne za obranu i oružane snage.

Posebna pažnja poklanja se tjelesnoj kulturi i fizičkim sposobnostima. Organiziraju se osnovni tečajevi lake atletike, gimnastike, skijanja, plivanja, planinarenja, orijentacije..., u trajanju od 40 sati i posebni (dopunski) tečajevi u trajanju od najmanje pet dana, čije pohađanje je uvjetovano završetkom osnovnog tečaja. Tečajeve vode instruktori koji su završili školu za tjelesnu kulturu saveznog ministarstva vojske, u suradnji s Visokom školom za tjelesnu kulturu. Ovakve tečajeve godišnje pohađa 45-55.000 mladih, što predstavlja značajan financijski izdatak ministarstva vojske.

Organiziraju se i tečajevi vojnostručnog obrazovanja, primjerice tečajevi upoznavanja naoružanja (posebno letjelica), tečajevi gađanja,³³ inženjerski tečajevi, padobranski tečajevi, telegrafski tečajevi itd. Godišnje ih pohađa oko 40 000 pojedinaca. Uz obrazovni, cilj, oni su i u funkciji regrutiranja, odnosno

³¹ Nakon što je 1961. godine smanjena gornja granica starosti za vojne obveznike od 60 na 50 godina (za časnike od 65 na 55), oslobođena je 1/5 dotadašnje vojske za civilnu obranu. To je omogućilo njezino brojčano povećanje i poboljšanje starosne strukture.

³² Analitičari civilne obrane Švicarske ističu da prema visini prosječnih godišnjih rashoda za potrebe civilne obrane (civilne zaštite), računajući po glavi stanovnika, Švicarska zauzima prvo mjesto među razvijenim zemljama Zapada. Dok su u Francuskoj 1988. godine ti rashodi iznosili 0.21 US dolara po glavi stanovnika, u Velikoj Britaniji 2.35 US dolara, u Švicarskoj su iznosili 42.96 US dolara po glavi stanovnika. Prema: *Journal of Civil Defense*, broj 1/1989., str. 1.

³³ Omladinci od 14 do 16 godina gađaju malokalibarskom puškom, a od 17 do 19 godina vojničkom puškom. Ove tečajeve organiziraju i provode streljačka društva i kantonalne streljačke komisije, pod nadzorom ministarstva vojske. U Švicarskoj u okviru streljačkog saveza koji ima 3.600 sekcija djeluje 43.000 članova.

lakšeg odabira i razvrstavanja regruta u rodove, službe i specijalnosti švicarskih oružanih snaga.

Pored predvojničkog obrazovanja, velika se pažnja poklanja i obrambenom obrazovanju svih drugih kategorija stanovnika izvan oružanih snaga, posebno onih koji imaju važne zadatke u obrani (u civilnoj i privrednoj obrani). Za njihovo stručno obrazovanje organiziraju se predavanja, diskusije, vježbe, ek-skurzije, zborovi te tečajevi i školovanje u centrima za obuku (regionalnim i saveznom) ili Saveznoj visokoj politehničkoj školi u Zurichu, gdje se stječe najviši stupanj obrambenog obrazovanja.

U Švicarskoj je rašireno i samoobrazovanje putem stručnih i javnih publikacija. U zemlji izlazi oko 150 revija, listova i časopisa, koji objavljuju članke o vojnoj i obrambenoj problematiki.³⁴ Za ovako malu zemlju to je impozantno mnogo. Osim toga, godišnje se objavi i veliki broj znanstvenih i stručnih knjiga iz obrambene, odnosno vojne problematike.

LITERATURA

- Marti Peter, *Schweizer Armee* 83, Frauenfeld, Huber, 1982., 414. str.
- Marti Peter, *Schweizer Armee* 86, Frauenfeld, Huber, 1986., 433. str.
- Senn Hans, *Friede in Unabhangigkeit*, Frauenfeld, Huber, 1985., 179. str.
- Blochiger Karl, »Führungslehre in der Schweizer Armee, *Allgemeine Schweizerische Militärzeitschrift*, 3, 1981., str. 177-120.
- Daniker Gustav, The Swiss model of conventional defense, *Armed Forces Journal*, 12, 1984., str. 33-34.
- Eberhart Hans, »Zur Militar und Rüstungspolitik der Schweiz, *Österreichische Militärische Zeitschrift*, 5, 1986., str. 405-411.
- Forty George, »The Swiss Army«, *Armed Forces*, 1, 1983., str. 14-19.
- Jakov V. Emel, »Graždanskaja oborona Svejcarii«, *Zarubežnoe voennoe obozrenie*, 2, 1985., str. 31-32.
- Parisod Charles, »Wertschaftliche Landesverteidigung«, *Allgemeine Schweizerische Militärzeitschrift*, 9, 1983., str. 479-483.
- Seethaler A. Frank, »Switzerland's current defense posture«, *International Defense Review*, 6, 1988., str. 625-628.
- Steintechnr Wolfgang, »Musterung in der Schweiz«, *Bundeswehrverwaltung*, 4, 1986, str. 73-74
- Wildbolz Hans, »Probleme im Bereiche Ausbildung und Wehreinsteellung«, *Allgemeine Schweizerische Militärzeitschrift*, 12, 1980., str. 689-90

Ustav Švicarske

³⁴ Posebno su zanimljivi: *Allgemeine Militärzeitschrift ASMZ* (Opći švicarski vojni časopis), s nakladom 31.539 primjeraka; *Notre Armee de Milice* (Naša milicijska vojska) s nakladom 15.874 primjeraka; *Schweizer Soldat + FHD* (švicarski vojnik + FHD) s nakladom 15.000 primjeraka; *Wehrsport* (obrambeni sport) s nakladom 3.500 primjeraka; *Revue militaire Suisse* (Vojna revija švicarske) s nakladom 3.105 primjeraka; *Rivista militare della Svizzera italiana* (Vojna revija talijanske švicarske) s nakladom 1.000 primjeraka. Izvor: CVNDI Beograd.

Siniša Tatalović

THE DEFENCE SYSTEM OF SWITZERLAND

Summary

In discussion led in expert circles today one can often hear the opinion that »Switzerland has no army because Switzerland is an army itself«. This opinion is usually accompanied by praise for the Swiss militia system and its system of civil defence; also the fact is specially stressed that shelters have been built for most of the population.

Switzerland has developed a system of all-comprising total defence usually called »general defence« (défence générale) by its military experts. It has had its present outlines since the seventies. In 1973, and then again in 1979 the Swiss government submitted two reports to its confederal assembly (parliament). In these reports, or »white books«, all possible threats to national security are considered and a general policy of national security in parts of foreign and internal affairs is set down, as are institutionalized forms for the implementation of that policy.

Swiss security policy established as a project of total (all-comprising) defence, is based on a common activity of all confederal organs and institutions for the maintenance of peace, the protection of the people from any attack from the outside, and against violence within the country.

Switzerland's defence system has three basic constituent parts. They are military defence (armed forces) as an instrument of power intended to deter the aggressor and to fight armed battles in the war; civil defence (civil protection) intended to protect people and material goods in the war and in all other forms of danger; and economic defence (territorial organization) which has to secure the production of equipment and material goods indispensable for conducting war and connecting military and civil defence.